

UZUPEŁNIA ZDAJĄCY
KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*miejsce
na naklejkę*

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA KASZUBSKIEGO

POZIOM ROZSZERZONY

 DATA: **24 maja 2017 r.**

 GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**

 CZAS PRACY: **180 minut**

 LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **63**
**UZUPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY**

Uprawnienia zdającego do:

 dostosowania
kryteriów oceniania

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 13 stron (zadania 1–13).
Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatorów.

MOK-R1_1P-172

Przczëtôj tekst i wëkònôj zadania 1.–6. Òdpòwiescë dôwôj blós pò kaszëbskù.

Jerzi Tréder

Spòdlowô wiedzô ò kaszëbiznie

Standarizowanié kaszëbiznë zacząłò sã z chwilã wëdrëkòwaniô przez F. Cenôwã pierszich kaszëbszczich tekstów w 1843 r. i òd jegò deklaracji pisaniô pò kaszëbskù w 1850 r.; z nã dejã ùròbił òn alfabet, pisënk, gramatikã i słowarze, jak téz drëkòwól pò kaszëbskù rozmajité òrtë tekstów, wëchòdajacë ògłowò z domòcy gwarë. Standarizowaniémù kaszëbiznë wiedno przeszkòdzało: 1. bënówé zjinaczenié kaszëbiznë i brak zgòdë co do kònkretnégò mòdła (nordowé czë strzédné, a mòże jich synteza?) razã z paczëtã przewòzajacëch znank; 2. felënk – do niedòwna nawetka jaczis perspektiwë – pòwszédny jãzëczny edukacji z preferowanim gwësnergò mòdła [...].

Mòwnô norma jãzëcznô to wespòlëzna wszëtczich jãzëcznëch spòsobów (tj. zwãków, mòrfemów, wërazów, òrtów jich wëmòwianiô i parlãczeniô, bûdowaniô zdaniów itp.), chtërne sã terô ùziwóné zgòdno ze spòlëznowã (tj. lëdztwa) zgòdã przez wszëtczich gòdajacëch nym jãzëkã. [...] Niestosowanié sã do normë grozy nierozmieniã sã spòlëznë abò òsmiëszaniã gòdajacëch. Norma wëchòdô ze zwëkù i jãzëcznegò pòczëcò [...].

Na kòzdim etapie rozwoju lëteracczi kaszëbiznë stãpién znormalizowaniô bël nisczi, a sama norma baro elasticznô, nômnì mòże w pisënkù, chtëren równak téz czãsto ùlégòl zmianóm. [...]

Norma je tej w kaszëbiznie wcyg mało wëraznô, téz baro pòjimnô, dosc mòcno zanòlëznô òd domòcy mòwë gòdajacégò czë piszacégò; w pismieniznie je òna përzniã wërazniészô [...]. Norma w jinszych òbrëmiach jãzëka brëkùje i trafionëch teòreticznëch òbrobieniów, i dlëgszégò czasu na jich ùpòwszëdniénie, nôlepi w szkòłowi ùczbie, jak téz przë bòkadnym rozwoju dobri kaszëbsczich pismieniznë itd. [...].

Równak wëmùszenié – w krótczim czasie – normë w gòdóny òtmianie (np. w szkòłowi ùczbie) je baro grãdé przë tak wiòldzim wcyg bënówim zjinaczeniã kaszëbiznë, a niemòlim téz zmiëszaniã mòlowégò lëdztwa [...].

J. Tréder, *Spòdlowô wiedzô ò kaszëbiznie*, wëd. 2. pòprawioné i pòszerzoné, Gduńsk 2014, s. 182–183.

Zadanié 1. (0–1)

Òdwòlujacë sã do pòdónégò tekstu, gwòsnyma słowama zapiszë, co to je jãzëcznô norma.

.....

.....

.....

Zadanie 2. (0–2)

Z pòdònèch zdaniów ùložè plan tekstu, wëzwëskòj le te zdania, chtërne są zgòdné z tekstã. Wpiszè do zòstòwkù pasowné numrè.

Nr	Plan tekstu
	Òmówienié sprawë normalizowaniô kaszëbiznë w XVIII stolecym.
	Òbgòdka stãpienia znormalizowaniô jãzëka na etapach rozwoju lëteracczi kaszëbiznë.
	Znaczenié dokazów Floriana Cenówë dlô kaszëbiznë.
	Wskòzanié normòwaniô jãzëka jakno sprawë mòzlëwi do wëkònaniô w krótczim czasie.
	Òkreslenié elementów brëkòwnèch przë normalizowanim kaszëbiznë.
	Wërechòwanié elementów sklòdajãcèch sã na mòwnã jazëcznã normã.

Zadanie 3. (0–2)

Jaczi stël reprezentëje pòdòny fragment tekstu? Wëbierzè pasownã òdpòwiesc.

- A. nòukòwi stël
- B. pòpùlarnonòukòwi stël
- C. pùblicystyczny stël
- D. artystyczny stël.

Pòdòj dwie jegò znanczi.

1.
2.

Zadanie 4. (0–1)

Pòdòj pò jednym synonimë nòslédnèch słowów, ùzëtèch w teksce: *parlãczenié, felënk*.

.....

.....

.....

Zadanie 5. (0–1)

Wëpiszè z tekstu dwa słowa, w jaczych zaszedł proces prejotacji.

.....

.....

Zadanie 6. (0–1)

Wëbierzë zdanié zgòdné z tekstã. Wpiszë do zestòwka JO jezlë zdanié je zgòdné, NIÉ jezlë je niezgòdné.

1.	Przeszkòdã w normalizowanim kaszëbiznë je bënowé zjinaczenié jazëka i felënk ùczalëch do robòtë nad nim.	JO	NIÉ
2.	Przeszkòdã w normalizowanim kaszëbiznë je bënowé zjinaczenié jazëka i felënk zgòdë na jedno mòdło.	JO	NIÉ
3.	Przeszkòdã w normalizowanim kaszëbiznë je jednolitë mòdło jazëkòwé i felënk jegò nôùkòwëch òbrobieniów.	JO	NIÉ

Przeczëtòj tekst i wëkònòj zadania 7.–11. Òdpòwiescë dôwòj blòs pò kaszëbskù.

Maya Gelnìòk

Harpagan w kaszëbskich lasach

Ju òd 25 lat w naszi òbëndze je robiony Ekstremalny Rajd na Òrientacjã HARPAGAN. Mòże w nim brac ùdzél dwa razë òb rok: na zymkù i òb jeséń. Latos w jesénny edycji tegò wëdarzënkù na kòłowëch (200, 100 i 50 km) i piechnëch (100, 50, 25 i 10 km) stegnach jibòwało sã wnetka 1400 sztëk lëdzy. Titel Harpagana dostało 92 miònkarczów.

Co znaczy Harpagan? „Tëlë më wiémë ò se, na wiele naju sprawdzą” – taczë mòtto przëswiecywò rajdowi na òrientacjã Harpagana, jaczégò idea je dobëcé słabòtów i sprawdzenié grańcë gwòsnny wëtrzëmałoscë. Kòzdò z edicjów Harpagana, parłãczącégò w se dzéle piechtny i kòłowi turisticzi, je w jinszim mòlu. Ta wëpadła w Lëpùszu. Harpagan je rajdã na òrientacjã. Jegò bëtnicë dostòwajã wnet przed startã kòrtã z nacéchòwónyma kòntrolnyma pùntkama. Drogã midzë pùntkama kòzdi cëchùje so sòm, z pòmòcã ti kòrtë i kòmpasa. Kòzdò fela w planowanim i nawigacji brzadëje wëdłużenim turu, na jaczégò zwënëgã mò sã wëznaczony czas. Na przëmiòr na pòkònanié 100-kilomëtrowi piechtny turë mò sã 24 gòdzënë. W tim czãdze rokù to òznòcziwò, że zachtny dzél stegnë jidze sã òcemnicã. Ni ma przerwë na spanié czë dlëgszë òdpòcznienié. Je to doba marachòwaniò, doba mierzeniò sã ze słabòtama, ùmãczenim, mòrzenim spikù. W ekstremalnëch warënkach, w nieznóny òbëndze. Doba mòklëznë, bólu nogów, òdtłoków na nogach. Pòlãcëch òczów, zmòglëch kòlanów. I mùszëbnòtë skùpieniò sã na nawigacji, òbserwòwanim kòrtë i kòmpasu, pilowanim drodзи. Próba mòzlëwòtów gwòsnégò òrganizmù. Na tim pòlégò ekstremalnosc tegò rajdu, a téz jegò niezwëklòta. I ni ma tuwò przëgrónëch. Dobëtnikama sã wszëtçë, co miele òdwògã wëstartowac, niezależno òd te, jaczi distans pòkònelë. Ale titel Harpagana zastrzëzony je dlò nòcwiardszich, dlò tëch, co mieszczacë sã w wëznaczym czasie, dobãdã nôbarzi drãdzé turë: 100 km piechti, 200 km na kòle abò tur kòmbinowóny: 100 km na kòle i 50 piechti. [...]

M. Gelnìòk, *Harpagan w kaszëbskich lasach*, tlóm. I. Makùròt, „Pomerania” 2014, nr 12, s. 40.

Zadanie 7. (0–1)

Wëbierzë pasownã òdpòwiesc. Rajd Harpagan je ekstremalny bò je

- A. je dlùdзи, nie mãczy ùczastników , nie je na czas.
- B. letczy, òdbiwò sã w znóny òbëndze, jidze sã za dnia.
- C. dlùdзи, w cëzy òbrëmie, nie dôwò leznoscë òdpòcznieniò.
- D. krótczi, jidze sã blòs w nocë, je mòzlëwòta òdpòcznieniò.

Zadanié 8. (0–1)

Gwósnyma słowama wéjasnij, co znaczy w kaszëbiznie słowò *òbénda*.

.....

.....

.....

Zadanié 9. (0–1)

Wëpiszë z tekstu dwa jistniczi, chtërne òstalë ùsazoné za pòmòcą fòrmantu *-ota / -òta*.

.....

.....

.....

Zadanié 10. (0–1)

Aùtorka przëwòlónégò tekstu napisàła, że dobëtnikama Harpagana są wszëtcë, co mielë òdwôgã wëstartowac w rajdze, niezaniôlëżno òd te, jaczi distans pòkònelë. Pòdôj dwa argùmentë, co pòcwierdzą to stanowiszczë.

.....

.....

.....

.....

Zadanié 11. (0–1)

Wëpiszë z tekstu 3 słowa klucze, jacé zamikają w se dërzén wëpòwiescë.

.....

.....

.....

Zadanié 13. (0–30)

Wëbierzé jeden témat i napiszë wëprócowanié.

Témat 1. Czë wòrt je dozerac kaszëbską kùlturã i kaszëbsczi jãzëk? Rozważë problem na spòdlim pòdónégò tekstu i jinégò tekstu kùlturë. Twòja robòta miałabë miec co nòmni 300 słowów.

Ludmiła Gòłąbk

Jak zachòwac jãzëk kaszëbsczi? – Përznã słów ò samòsztòlcenim

Dzysò wësok rozwiniãtò je stara ò jãzëk kaszëbsczi. Przeznòczóné są wiòldzé dëtcki na ùczbã kaszëbiznë, dostãp do wiédzë mają nié leno dzòtcki, ale téż starszi, na Gduńszim Ùniwersytece mòże mdze òtemklò kaszëbistika, jistnieje Radio Kaszëbë i program telewizyjny, ò jaczi w òstatnym czasie bëłë biòtcki, ale ùdało sã cos zwënëgòwac. Mëszlã, że na wiele rzeczy ni mòzemë narzekac. Leno pòjòwiò sã pitanié: pò co to wszëtkò je? A nawetka: dlò kògò je to całé staranié?

Dzysò, zebë sã dogadac, nie trzeba rozmiac kaszëbsczégò jãzëka. Wszãdze wszëtkò załatwisz pò pòlskù. Je jesz dzys wcyg mòzłëwòsc wëkòrzëstiwaniò kaszëbiznë w praktyce codniowégò zëcégò, ale nie je to kònieczné człowiekòwi zëjącémù strzód Kaszëbów. Gòdanié pò kaszëbskù stòwò sã – òsoblëwie dlò młodégò pòkòleniò – swégò òrtu misją. I wszëtcë, co chcą gadac pò kaszëbskù pùbliczno, òdczuwają òsoblëwòsc ti sytuacji. Wëmògò to òdwòdzi i człowiek mòże sã narazëc na ùsmiészci, nawetka ze stronë jinszych Kaszëbów. Pòza tim pùbliczné przemòwianié pò kaszëbskù mòże bëc niewëgòdné czë niepraktyczne. Kò rzòdkò sã zdòrzò, zebë wszëtcë pòzeszli w jaczims karnie bëłë Kaszëbama, tej jistnieje mòzłëwòsc, że chtos nas nie mdze rozmiòł. Dlòte czãsto, zamiast sã narażac na niemãdré pitania, wòlimë gadac pò pòlskù, „z wësoka”. Chëba, że chcemë zaimpònowac swòją znajomòscã kaszëbiznë. A to bë bëł ju dobri òbjòw. Bëlobë dobrze dlò kaszëbiznë, czejbë młodi Kaszëbi i Kaszëbczi chcelë sã kaszëbizną pòpisëwac i ùziwelë jã przed rówienikama dlò tak zwónégò „szpanu”.

Równak na ògle rzec pùbliczné gòdanié pò kaszëbskù wëmògò përnã òdwòdzi. Niechtërny to òdczuwają jakò misjã, dwiganié chòràgwi z czòrnym grifã. Dlò jinszych je to dwiganié cãżòru erbòwónégò pò przòdkach, co niechtërny zwiã dziedzëcznym gòrbã. [...]

Z mòłima lëdama je tak, że jezlë same nie mdą miałë starë ò siebie, nicht nie zatroszczi sã ò nie. Ale mòze dzãka temù nasze kaszëbstwò mò lepszą szmakã? Sytuacjò zagrozeniò je kùlturotwòrczò...

W dzysészim swiece jistnieje tendencjò do globalizacji, do „amerykanizacji” kùlturë. Jãzëk anielsczi òd XX wëkù stòł sã *lingua franca* całégò swiata. Kaszëbskò z ti perspektiwë wëdòwò sã czësto malinkò i mało wòznò. Równak w ti sytuacji lëdze, przënòmni niechtërny, widzą wiòlgã wòtrnotã w tim, co na jich òczach dzinie i ùlégò brutalnémù zgniòtaniu przez ùnifikacyjnny walc.

Kòzdi, nawetka mòłi lud, mò jakãs fùncjã do òdegraniò na nym swiece. Kaszëbi ni mają szans nadawac tónu dzysészémù skòmercjalizowónémù i czãsto banalnémù zëcémù kùlturalnémù. Ale, zelë sã bådã starelë, mògã swòjã „biédã” dobrze sprzedac. [...]

L. Gòłąbk, *Jak zachòwac jãzëk kaszëbsczi? – Përznã słów ò samòsztòlcenim*, [w:] *Warsztaty regionalne Remusowa Kara. Materiały pokonferencyjne*, Gdańsk 2008, s. 25–27.

Témat 2. Dokònôj przërównawczy interpretacji pòdónëch dokazów. Twòja robòta mia labè miec co nòmni 300 słowów.

Dorota Wilczewskô

Bądzemë pòczątkã i kùncã
Bądzemë òblokłi i nadzi
Bądzemë kòchac i nienawidzec
I wiedno bądzemë przë se
I wiedno bądzemë tesknic
Jaczi dzywny bądze wkół nas swiat
Czej bądzemë przë se nieòdpiarce
I dlò se jak ùmarłi
Przëzdrzë sã na mie
Smiejã sã
Bò widzã twòje òczë
Dobrze je widzec
W pòczątkù bez kùńca
Nadzi z zaòstałim òbleczeniem
Kòchóny i daleczy òd nienawiscë
Te òczë przëwòłiwóné
Wiedno są przë mie
I teskniã jaż do smiercë
Le swiat nie pòjął jesz naszi pròwdë
Swiat czarownik zajiscony

D. Wilczewskô, *Pòd pierzëną Dobrégo*, Banino – Kartuzy 2010, s. 8.

Marión Kwidzyńszci

Ta miłota ù Bòga

Ta miłota ù Bòga wërosła w krutopie
Më mòzemë sã zgòdzëc abò nie
Ta żòrotnò miłota mò swój mòł
Czasã wëskòczy jak zajc zeza miedzë
Zeza blónë zeza dòczy
Je wëstawionò tej-sej do wiatru
Dolmaczi sã na cëzë jãzëczy
Wszãdze je tak samò żòrotnò
Na skrótë wszëtkò szmakò pò përznie
Szczescégò je kùlawé na òbie nodzi
Redotë że jaż nieròz òmgleje
Wiedno mò w se rajszci òbgrizk
Swòjã swiãtosc zakriwò milczeniem
Ta miłota ù Bòga pròwdzëwò
Mò serce do pòrë
To je dëcht prosté jaż nie je do wiarë.

M. Kwidzyńszci, *W kòpùnce*, Banino 2014, s. 28.

(We wszystkich tekstach autorskich pisownię dostosowano do współczesnych zasad ortograficznych).

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)